

ULİSA

Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE STRATEJİK ARAŞTIRMALAR (ULİSA) ENSTİTÜSÜ

ULİSA DEPREM VE İNSANİ YARDIM ÇALIŞTAYI

Durum Tespiti ve Öneriler

15 Şubat 2023 Çarşamba
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
15 Temmuz Şehitleri Yerleşkesi

HUKUK ÇALIŞMA GRUBU
SONUÇ RAPORU

Mart 2023
ANKARA

Hukuk Çalışma Grubu Katılımcıları

Dr. Öğr. Üyesi Murat EKİNCİ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Çalışma Grubu Başkanı

Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Doç. Dr. Akın ÜNAL
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Doç. Dr. Taylan BARIN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇELEN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi A. Oğuzhan HACİÖMEROĞLU
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Belkıs VURAL ÇELENK
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Canan ERDOĞAN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Burak GÜNDOĞDU
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Anıl Güven YÜKSEL
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Arş. Gör. Atacan BOZYEL
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

HUKUK ÇALIŞMA GRUBU

1. Durum Tespiti (Mevcut ve/veya İleride Yaşanması Muhtemel Hukuki Problemler)

1.1. Anayasa Hukuku

1. Deprem ya da diğer afetlere ilişkin alınması gereken tedbirlerin ikincil düzenlemelere konu edilmemesi gerekliliği.
2. Yaklaşan genel seçimler açısından seçme ve seçilme haklarının gereği gibi kullanılması için gerekli tedbirlerin alınmasının önemi.

1.2. İdare Hukuku

1. Afet süreçlerinin koordinasyonunun önemi.
2. Yargılama süreçleri açısından zarar tespitlerinin gerektiği gibi ve zamanında yapılmasının önemi.
3. Kentsel dönüşüm süreçlerinin gereği kadar hızlı ve etkili yürütülmesinin önündeki engellerin belirlenmesi.
4. Yargılama süreçlerinde gecikmelerin ortadan kaldırılması gereği.
5. İmara aykırı yapıların af düzenlemelerine konu edilmemesi gerekliliği.
6. Kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğunun titizlikle yürütülmesi gerekliliği.
7. Deprem zararlarına ilişkin sürecin belirli bir komisyon marifetiyle yürütülmesi gerekliliği.
8. Karşılaştırmalı hukuk çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekliliği.

1.3. Ceza Hukuku

1. Suçlar açısından zamanaşımının tespiti.
2. Ceza sorumluluğunun sınırlarının belirlenmesinde yaşanabilecek güçlüklerin dikkate alınması.
3. Suçun manevi unsurunun tespiti noktasında yaşanabilecek güçlüklerin dikkate alınması.
4. Deprem sonrasında meydana gelen; “Yağma”, “Hırsızlık”, “Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama”, “Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma” suçları ile etkin mücadelenin önemi.
5. Deprem öncesi ve sonrası meydana gelen “görevi kötüye kullanma” suçları ile etkin mücadelenin önemi.
6. İmar barışının ceza hukukuna etkilerinin belirlenmesinde yaşanabilecek problemlere karşı önlemler alınması.

7. Suçlara ilişkin “hareketin tespiti” (içtima) meselesinde birtakım problemlerin yaşanabilecek olması.

8. Suçsuzluk karinesinin ve unutulma hakkının korunması meselesinde yaşanabilecek problemler.

9. Müteahhitlerin mal varlıklarına el konulması gerekliliği.

1.4. Medeni Hukuk

1. Ölüm anının tespitine dair yaşanabilecek problemler.

2. Deprem bölgesindeki hasarlı binalar açısından kira ilişkilerinde yaşanabilecek problemler.

3. Gaiplik ve ölüm karinesine dair yaşanabilecek problemler.

4. Deprem sonrası anne ve babasını kaybeden çocukların vasi tayini problemleri.

5. Deprem sonrası koruyucu aile ve evlat edinme müesseseleri.

6. Yapı Malikinin Sorumluluğu, Yüklenicinin Sorumluluğu, Yapı Denetimcilerin Sorumluluğu, İdari İzin Verenlerin Sorumluluğu ve bunlara ilişkin zamanaşımı sorunları ve illiyet bağı problemleri.

1.5. İş Hukuku

1. Deprem sebebiyle işe gidemeyenler açısından (devamsızlık gerekçesiyle) iş sözleşmelerinin feshi problemi.

2. Zorunlu olarak çalışmaya devam edemeyen işçiler açısından kıdeme bağlı haklar meselesi.

3. Deprem dönemi için işçilere devlet tarafından ödenecek ücretler meselesi.

4. Fiilen işyerine gidip çalışamayanlar için, uygun işlerde, uzaktan çalışma modelinin hayata geçirilmesinin gerekliliği.

5. Ölüm sigortasına ilişkin 5510 sayılı Kanunda aranan prim ve sigortalılık süresi koşulları meselesi.

6. Depremde sakatlanan kişilere sürekli iş göremezlik gelirinin bağlanması gerekliliği.

7. İşsizlik sigortasının kapsamının genişletilmesi gerekliliği.

1.6. Yabancılar Hukuku ve Milletlerarası Özel Hukuk

1. Afet sonrası yardım ve destek uygulamalarının vatandaş-yabancı ayrımı yapılmaksızın sürdürülmesi gerekliliği.

2. Afet bölgesinde depremden etkilenen yabancıların adalete erişim haklarının gerektiği gibi sağlanması.

3. Yabancıların Türkiye’de yasal kalış sürelerine ilişkin idari prosedürlerin gözden geçirilmesi gerekliliği.

4. Refakatsiz kalan çocukların Türkiye dışında evlat edinilmesi meselesi.

1.7. Ticaret ve Sigorta Hukuku

1. DASK sigorta himayesine ilişkin doğabilecek problemler.

2. Deprem bölgesindeki kasko sigortalarına ilişkin doğabilecek problemler.

3. Müteahhit sorumluluklarına ilişkin kooperatif sigortası kurulması gerekliliği.

4. Sermaye şirketlerinin olağan genel kurul toplantıları açısından ek bir düzenleme gerekliliği.

5. Çek ve senet ibrazına ilişkin doğabilecek problemler.

6. Ticari defterlerin ve kambiyo senetlerinin zayi olması ihtimali.

1.8. Medeni Usul Hukuku

1. Depremden zarar görenlerin açacağı davalarda ispat, ispat yükü ve ispat ölçüsü.

2 Adli yardım meselesi.

3. Açılacak dava türü (belirsiz alacak davası açılabilir mi?) meselesi.

4. Delil tespiti meselesi.

1.9. İnsan Hakları Hukuku

1. Yaşam hakkına ilişkin devletin sorumluluğu hususunda doğabilecek tartışmalar.

2. Afet sonrasında barınma ve temiz suya erişim hakları.

3. İfade özgürlüğüne ilişkin doğabilecek tartışmalar.

2. Acil, Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Çözüm Önerileri

2.1. Anayasa Hukuku

1. Deprem ya da diğer afetlere ilişkin alınması gereken tedbirlerin ikincil düzenlemelere konu edilmemesi gerekliliği: Deprem ya da diğer afetlere ilişkin mevzuatın yönetmelik ya da ikincil düzenlemeler yerine “kanun” seviyesinde düzenlemelere konu edilmesi gerekmektedir. Bu durum, mevzuatın kolayca değiştirilmesini engelleyebileceği gibi; hukuki problemlerin üzerinde daha çok tartışılmasını da sağlayacaktır. (Orta Vadeli)

2. Yaklaşan genel seçimler açısından seçme ve seçilme haklarının gereği gibi kullanılması için gerekli tedbirlerin alınmasının önemi: Seçme ve seçilme hakkının

depremden etkilenen bölgeler açısından gerektiği gibi kullanımının sağlanması açısından seçmen sandıklarının fiilen farklı illere kaydırılması gerekmektedir. Yüksek Seçim Kurulu'nun buna dair karar alması ya da gereken durumlarda OHAL CBK'sı ile düzenlemeler yapılması mümkündür. (Acil)

2. 2. İdare Hukuku

1. Afet süreçlerinin koordinasyonunun önemi: İleriye dair afet süreçlerinin koordinasyonunda yaşanabilecek problemleri en aza indirilebilme adına afet işlemlerinin "bakanlık" düzeyinde yürütülmesi ve bu amaçla afet işlerine münhasır bir bakanlığın kurulması gerekmektedir. (Orta Vadeli)

2. Yargılama süreçleri açısından zarar tespitlerinin gerektiği gibi ve zamanında yapılmasının önemi: Yargılama süreçlerinde hak kayıplarının önlenmesi adına zarar tespitlerinin enkazlar kaldırılmadan önce gecikmeksizin yapılması gerekmektedir. (Acil)

3. Kentsel dönüşüm süreçlerinin gereği kadar hızlı ve etkili yürütülmesinin önündeki engellerin belirlenmesi: İleride yaşanabilecek felaketlerin engellenebilmesi için kentsel dönüşüm süreçlerinin hızlandırılmasına ve bürokratik gecikmelerin önlenmesine dair hukuki düzenlemelerin ivedi bir şekilde yapılması gerekmektedir. (Acil)

4. Yargılama süreçlerinde gecikmelerin ortadan kaldırılması gereği: İdari yargıda yargılama süreçlerinin hızlıca tamamlanabilmesi için gereken hukuki düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. (Acil)

5. İmara aykırı yapıların af düzenlemelerine konu edilmemesi gerekliliği: İleride yaşanabilecek felaketlerin önlenmesi adına; ruhsatsız ya da ruhsata aykırı yapılara dair af uygulamalarına gidilmemesi gerekmektedir. (Uzun Vadeli)

6. Kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğunun titizlikle yürütülmesi gerekliliği: Depremde zarar gören yapılarla ilgili sorumluluğu bulunan kamu görevlilerinin ceza soruşturmalarının yanı sıra disiplin soruşturmalarının da titizlikle yürütülmesi gerekmektedir. (Acil)

7. Deprem zararlarına ilişkin sürecin belirli bir komisyon marifetiyle yürütülmesi gerekliliği: İdarenin sorumluluğunun söz konusu olduğu deprem zararlarına ilişkin tazmin süreçlerinin ülke çapında yeknesak bir şekilde yürütülebilmesi ve ayrıca söz konusu zararların yargı sürecine ihtiyaç duymaksızın kısa vadede karşılanabilmesi adına; 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un öngördüğü komisyona benzer şekilde bir "Zarar Tespit Komisyonu" kurulabilir ve söz konusu komisyon marifetiyle "sulh" süreci işletilebilir. (Kısa Vadeli)

8. Karşılaştırmalı hukuk çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekliliği: Afet süreçlerine dair oluşturulacak teşkilat yapılarının ve ilgili hukuki düzenlemelerin karşılaştırmalı hukuk açısından ele alınması gerekmektedir. Bu hususu teşvik amacıyla ilgili kurumların doktora öğrencilerine yönelik burs imkânı sağlaması ve ayrıca konuya ilişkin çalıştay, sempozyum, konferans vb. etkinliklerin düzenlenebilmesi adına

TÜBİTAK aracılığıyla destek ödemelerinin yapılması önem arz etmektedir. (Uzun Vadeli)

2.3. Ceza Hukuku

1. Suçlar açısından zamanaşımının tespiti: Mevcut durumda suçlar açısından zamanaşımının tespiti meselesi Yargıtay içtihatlarıyla çözüme kavuşturulacaktır. Ancak bu husustaki tereddütlerin ileriye dair ortadan kaldırılabilmesi adına “suçun işlendiği zamana” ilişkin Türk Ceza Kanunu’nda açık düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. (Orta vadeli)
2. Ceza sorumluluğunun sınırlarının belirlenmesinde yaşanabilecek güçlüklerin dikkate alınması: Maddi gerçekliğin tüm unsurlarıyla ortaya çıkarılması ve kişi ve fiillerin ayrı ayrı tespit edilmesi gerekmektedir. (Acil)
3. Suçun manevi unsurunun tespiti noktasında yaşanabilecek güçlüklerin dikkate alınması: Somut olay kapsamında her kusur türünün (taksir, bilinçli taksir, olası kast, kast vs.) ayrı ayrı belirlenmesi gerekmektedir. (Acil)
4. Deprem sonrasında meydana gelen; “Yağma”, “Hırsızlık”, “Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama”, “Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma” suçları ile etkin mücadelenin önemi: Soruşturma ve kovuşturmaların eşitlik ve adalet ilkelerine titizlikle riayet edilerek yürütülmesi gerekmektedir. Ayrıca ilgililerin yakalama, gözaltı ve tutukluluk hallerinde en yakın yargı çevresine nakline ilişkin özel bir düzenleme yapılması gerekir. (Acil)
5. Deprem öncesi ve sonrası meydana gelen “görevi kötüye kullanma” suçları ile etkin mücadelenin önemi: Bu suç açısından ileriye dair nitelikli hal düzenlemesi yapılması ve maddeye afet durumlarına ilişkin özel bir hüküm eklenmesi gerekmektedir. (Orta vadeli)
6. İmar barışının ceza hukukuna etkilerinin belirlenmesinde yaşanabilecek problemlere karşı önlemler alınması: İmar barışına ilişkin ileride yeni düzenlemeler yapılmaması gerekmektedir. Ancak yine de ileriye dair bu şekilde bir düzenleme yapılması düşünülüyor ise söz konusu düzenlemede “imar barışının ceza sorumluluğuna etkisinin olmayacağına” dair açık bir hükmün yer alması gerekmektedir. (Uzun vadeli)
7. Suçlara ilişkin “hareketin tespiti” (içtima) meselesinde birtakım problemlerin yaşanabilecek olması: Mevcut durumda suçlar açısından hareketin tespiti meselesine Yargıtay içtihatlarıyla çözüm getirilmeye çalışılacaktır. Ancak uygulamada ortaya çıkan problemleri önlemek amacıyla ileriye dair hukuki düzenlemeler yapılması gerekmektedir. (Orta Vadeli)
8. Suçsuzluk karinesinin ve unutulma hakkının korunması meselesinde yaşanabilecek problemler: Suçsuzluk karinesinin sağlanmasına ve unutulma hakkının korunmasına dair gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. (Acil)

9. Müteahhitlerin mal varlıklarına el konulması gerekliliği: Soruşturma sürecinde müteahhitlerin mal varlıklarına el konulabilmesi için Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer alan katalog suçlara hüküm eklenmesi gerekmektedir. (Acil)

2.4. Medeni Hukuk

1. Ölüm anının tespitine dair yaşanabilecek problemler: Türk Medeni Kanunu ilgili hükümlerine göre, birden fazla kişiden hangisinin önce veya sonra öldüğü ispat edilemezse, hepsi aynı anda ölmüş sayılmakta olup buna bağlı olarak da bu kişiler birbirine mirasçı olamazlar. Bundan dolayı deprem enkazlarından çıkarılan cesetler bakımından da imkân olduğu müddetçe ölüm anı tespiti yapılması gereklidir. (Acil)

2. Deprem bölgesindeki hasarlı binalar açısından kira ilişkilerinde yaşanabilecek problemler: Deprem bölgesindeki hasarlı binalardaki kiracıların kira ödemek zorunda olup olmadığı gibi hususlar depremzedeler için önemli bir sorun olarak ortaya çıktığı şimdiden görülmekte olup bu konuda bir bilgilendirme hattı ve/veya rehberi hazırlanması yararlı olacağı görülmektedir. (Kısa Vadeli)

3. Gaiplik ve ölüm karinesine dair yaşanabilecek problemler: Deprem sonrası devam süreçte Türk Medeni Kanunu'nda yer alan Gaiplik ve Ölüm Karinelerinin de işlerlik kazanacağı düşünülmekte olup, bununla ilgili olarak gerek idari gerek adli uygulayıcıların usule ilişkin bilgilendirilmeleri önemli görünmektedir. (Kısa Vadeli)

4. Deprem sonrası anne ve babasını kaybeden çocukların vasi tayini problemleri: Deprem sonrası anne ve babasını kaybeden çocukların vasi tayini problemleri ve çocukların mallarının yönetimi özel önem kazanacak olduğundan bu konularda da gerek idari gerek adli uygulayıcıların usule ilişkin bilgilendirilmeleri önemli görünmektedir. (Kısa Vadeli)

5. Deprem sonrası koruyucu aile ve evlat edinme müessesleri: Deprem sonrası koruyucu aile ve evlat edinme müessesleri özel önem kazanacağından, özellikle yönetmelik boyutunda usule ilişkin bazı kolaylıkların getirilmesi faydalı olacağı görülmektedir. (Orta Vadeli)

6. Yapı Malikinin Sorumluluğu, Yüklenicinin Sorumluluğu, Yapı Denetimcilerin Sorumluluğu, İdari İzin Verenlerin Sorumluluğu ve bunlara ilişkin zamanaşımı sorunları ve illiyet bağı problemleri: Sosyal boyutu olan birtakım hususların yanı sıra orta vadede, Yapı Malikinin Sorumluluğu, Yüklenicinin Sorumluluğu, Yapı Denetimcilerin Sorumluluğu, İdari İzin Verenlerin Sorumluluğu ve bunlara ilişkin zamanaşımı sorunlarına ve illiyet bağı problemlerine ilişkin bilgilendirme hattı ve/veya rehberi hazırlanması yararlı olacağı görülmektedir. (Orta Vadeli)

2.5. İş Hukuku

1. Deprem sebebiyle işe gidemeyenler açısından (devamsızlık gerekçesiyle) iş sözleşmelerinin feshi problemi: Deprem sebebiyle işe gidemeyenler açısından (devamsızlık gerekçesiyle) iş sözleşmeleri feshi gündeme gelebilir. Ancak bunların, pandemi döneminde olduğu gibi, yapılacak bir düzenleme ile bir süre için fesih yasağı kapsamına alınmaları mümkündür. (Acil)

2. Zorunlu olarak çalışmaya devam edemeyen işçiler açısından kıdeme bağlı haklar meselesi: Deprem nedeniyle yıkılan işyerlerinde çalışan işçiler zorunlu olarak çalışmaya devam edememektedir. Bunlar açısından ileride kıdeme bağlı haklar ile ilgili sorunlar gündeme gelebilir. Bunun için de bu şekilde geçen sürelerin kıdemden sayılıp sayılmayacağı açık bir şekilde düzenleme konusu yapılabilir. (Orta Vadeli)
3. Deprem dönemi için işçilere devlet tarafından ödenecek ücretler meselesi: İşveren de bu dönemde işçiyi çalıştıramayabilir. Burada kural olarak borçlu temerrüdü gündeme gelir, ancak deprem dönemi için işçilere ödenecek ücretler devlet tarafından ödenebilir ya da bir fon oluşturulabilir.
4. Fiilen işyerine gidip çalışamayanlar için, uygun işlerde, uzaktan çalışma modelinin hayata geçirilmesinin gerekliliği: Hasar gören işyerleri ya da yakınları/akrabaları depremden etkilendiği için fiilen işyerine gidip çalışamayanlar için uzaktan çalışma modeline tekrar geçilebilir. (Acil)
5. Ölüm sigortasına ilişkin 5510 sayılı Kanunda aranan prim ve sigortalılık süresi koşulları meselesi: Kişinin ölümü halinde geride kalanlar için gündeme gelen ölüm sigortasında 5510 sayılı Kanunda aranan prim ve sigortalılık süresi koşulları bulunmaktadır. Depremde hayatını kaybedenlerin geride kalanları için bu koşullar destekten yoksun kalmalarına sebep olabilir. Bu nedenle depremzedeler için bu koşulların uygulanmadan ölüm sigortasından faydalanmalarını sağlamak da bir çözüm önerisi olarak sunulabilir. (Elbette burada aktüerya denge de çok önemli). Ya da iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından faydalanmaları da bir çözüm olabilir. Tabi bunlar iş kazası olarak kabul edilmesi mevcut düzenleme için mümkün değil fakat oradan sağlanan haklardan faydalandırılabilir. (Orta Vadeli)
6. Depremde sakatlanan kişilere sürekli iş göremezlik gelirinin bağlanması gerekliliği: Depremde sakatlanan kişilere 5510 sayılı Kanun m. 16 ve m. 19 uyarınca sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilir. Çalışma gücünün %60'ını kaybedenler malul sayılabilir. Bunun sonucunda da yine sigortalılar için sigortalılık ve prim gün sayısı koşulu aranmaksızın malullük sigortasından aylık bağlanabilir.
7. İşsizlik sigortasının kapsamının genişletilmesi gerekliliği: İşsizlik sigortasının kapsamı genişletilerek faydalananların sayısı arttırılabilir, yararlanma süresi uzatılabilir.

2.6. Yabancılar Hukuku ve Milletlerarası Özel Hukuk

1. Afet sonrası yardım ve destek uygulamalarının vatandaş-yabancı ayrımı yapılmaksızın sürdürülmesi gerekliliği: Afet sonrası yardım ve destek uygulamalarının vatandaş-yabancı ayrımı yapılmaksızın sürdürülmesi, her türlü ayrımcılığın önüne geçilmesi, aksi durumların Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası yükümlülüklerine aykırı uygulamalar doğurabileceğinin göz önünde bulundurulması önemlidir. (Acil)
2. Afet bölgesinde depremden etkilenen yabancıların adalete erişim haklarının gerektiği gibi sağlanması: Olağanüstü şartlar göz önünde bulundurularak afet bölgesinde depremden etkilenen yabancıların adalete erişim haklarına engel olmamak

adına yargılama gider ve masraflarından tıpkı vatandaşlar gibi adli yardım kapsamında muaf tutulmaları önemlidir. Bu doğrultuda yabancılar için getirilen kimi kısıtlamalar (teminat yatırma zorunluluğu) ve “karşılıklılık esası” gibi kimi istisnai uygulamalar olağanüstü hal şartlarında ve bu olağanüstü hal süresiyle sınırlı olmak üzere tekrar gözden geçirilebilir. (Acil)

3. Yabancıların Türkiye’de yasal kalış sürelerine ilişkin idari prosedürlerin gözden geçirilmesi gerekliliği: Yabancıların Türkiye’de yasal kalış sürelerine ilişkin olarak idari prosedürlerin afet bölgesinde yerleşik olan yabancılar bakımından hak kaybına yol açmayacak şekilde gözden geçirilmesi ve başvuru ve itirazlara ilişkin sürelerin bu kişiler için belirli bir süreyle kısıtlı olmak üzere yeniden değerlendirilmesi önerilebilir.

4. Refakatsiz kalan çocukların Türkiye dışında evlat edinilmesi meselesi: Afet sonrası refakatsiz kalan çocukların zaman içerisinde Türkiye’de veya Türkiye dışında evlat edinmeleri gündeme gelebilir. Türkiye’de ülke içi evlat edinme süreçleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nce yürütülmektedir. Ülkemizde yaşanan afet sonrası süreçte uzun vadede uluslararası evlat edinme süreçlerine yönelik yurt dışından başvurular söz konusu olabilir. Ülkelerarası/Uluslararası evlat edinme işlemleri “Merkezi Makam” yetkisi ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Yanında Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından Lahey Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Sözleşmesi kapsamında yürütülmektedir. Uluslararası evlat edinmenin söz konusu olabilmesi için öncelikle evlat edinmeye uygun çocuğun menşe ülkesinde yerleştirilmesi/evlat edinilme imkânlarının tüketilmesi önem arz eder. Çocuğun yüksek yararının uluslararası evlat edinilmeyi gerektirdiği haller en son çare olarak uygulanmalıdır.

2.7. Ticaret ve Sigorta Hukuku

1. DASK sigorta himayesine ilişkin doğabilecek problemler: Deprem bölgesinde konutların %55’inin DASK sigortası ile sigortalı olduğu görülmüştür. Fakat zorunlu DASK sigorta himayesinin her bir bağımsız bölüm için en fazla 640.000 TL bedelle sınırlı olması sebebiyle bu konutların maliklerinin zararlarının önemli miktarının sigorta yolu ile karşılanamayacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca tüm Türkiye dâhilinde toplanan DASK primi toplamının bölgede oluşan sigorta hasarının çok altında olduğu da bir gerçektir. Bu sebeple kaynak yetersizliği oluşacağı aşikârdır.

2. Deprem bölgesindeki kasko sigortalarına ilişkin doğabilecek problemler: Deprem bölgesindeki kasko sigortaları, hasar gören araçların zararlarını karşılamada yetersiz kalacaktır. Zira kasko sigortalarının önemli bir kısmında deprem zararları sigorta himayesi kapsamı dışındadır.

3. Müteahhit sorumluluklarına ilişkin kooperatif sigortası kurulması gerekliliği: Gelecek zamanlarda gerçekleşmesi muhtemel depremler neticesinde doğacak müteahhit sorumluluklarının sigorta himayesi kapsamına alınabilmesi için kooperatif sigortası şeklinde kurulacak sigorta havuzu oluşturulabilir. (Uzun Vadeli)

4. Sermaye şirketlerinin olağan genel kurul toplantıları açısından ek bir düzenleme gerekliliği: İçinde bulunduğumuz zaman dilimi sermaye şirketlerinin olağan genel

kurul toplantısı yapılması gereken zaman olduğu için ek bir düzenleme ile genel kurul toplantısının yapılması gereken süre geçici olarak uzatılabilir. Bu söz konusu şirket yöneticilerinin ileride doğması muhtemel hukuki sorumluluklarının önlenmesi bakımından önem arz etmektedir. (Acil)

5. Çek ve senet ibrazına ilişkin doğabilecek problemler: Bölgede yer alan bankaların önemli bir kısmının faaliyette bulunamaması çek ibrazını imkânsız hale getirmektedir. Fakat Türk Ticaret Kanunu'nun çeki ilişkin hükümlerinde mücbir sebep öngörüldüğü için bu durum hukuki bir problem doğurmayacaktır.

6. Ticari defterlerin ve kambiyo senetlerinin zayi olması ihtimali: Deprem neticesinde birçok ticari defterin ve kambiyo senedinin zayi olması, bunların iptali ve zayi belgesi talebinin yapılacak olması sebebiyle mahkemelerin iş yükü artacaktır.

2.8. Medeni Usul Hukuku

1. Depremden zarar görenlerin açacağı davalarda ispat, ispat yükü ve ispat ölçüsü: Depremden zarar görenlerin açacağı tazminat davalarında ispat yükü, sınırlı durumlar haricinde, kural olarak depremden zarar gördüğü için dava açan mağdurda değil, davanın ilgisine göre davalı konumunda olan müteahhit, mimar, mühendis, yapı denetim sorumluları üzerindedir. Depremden zarar gören kişilerin ilgili delilleri elinde bulundurması deprem felaketi nedeniyle mümkün olamayabilir. Örneğin; tapu senedi dışında davaya getirilebilecek her türlü bilgi ve belge sorumlu kişi ve kurumların elinde bulunmaktadır. İspat faaliyetinde kullanılacak deliller çoğunlukla davalı konumunda olacak kişiler elindedir. Bu bağlamda delili ikame yükü de davalılar üzerindedir. Davalı taraf söz konusu yükün gereklerini yerine getirmezse dava aleyhlerine sonuçlanacaktır. Yine, doğrudan ispatın mümkün olamayabileceği bu davalarda, bazı hallerde ilk görünüş ispatından da faydalanılabilir. Ayrıca ispat faaliyeti takdiri delillerle de sağlanabilir, bu konuda her türlü delil belgeye bağlanmak zorunda kalmaksızın dava süreçlerinde ispat aracı olarak ele alınabilir.

2. Adli yardım meselesi: Kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler. Bu çerçevede depremden zarar görenler, delil tespiti ve tazminat davaları başta olmak üzere açacakları hukuk davalarında adli yardımdan yararlanabilir harç ve giderlerden muaf tutulabilir. Söz konusu depremden zarar görenler açısından adli yardımın temel koşullarının varlığı kabul edilmelidir.

3. Açılacak dava türü (belirsiz alacak davası açılabilir mi?) meselesi: Davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir. Depremden zarar görenler tarafından açılacak tazminat davalarında belirsiz alacak davasının koşullarının önemli ölçüde bulunduğu kabul edilmelidir. Zira mağdurlar tarafından açılacak tazminat davasında, kişinin değer belirleyebilmesi

kendisinden beklenemez ayrıca çoğu vakıda da bunun ilk etapta belirlenebilmesi imkânsızdır.

4. Delil tespiti meselesi: Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde; taraflardan her biri, görülmekte olan bir davada henüz inceleme sırası gelmemiş yahut ileride açacağı davada ileri süreceği bir vakıanın tespiti amacıyla keşif yapılması, bilirkişi incelemesi yaptırılması ya da tanık ifadelerinin alınması gibi işlemlerin yapılmasını talep edebilir. Delil tespiti istenebilmesi için hukuki yararın varlığı gerekir. Kanunda açıkça öngörülen hâller dışında, delilin hemen tespit edilmemesi hâlinde kaybolacağı yahut ileri sürülmesinin önemli ölçüde zorlaşacağı ihtimal dâhilinde bulunuyorsa hukuki yarar var sayılır. Deprem dolayısıyla zarar görenler açacakları tazminat davasından önce delil tespiti yaptırılmasını isteyebilir ki bu konuda hukuki yararlarının olduğu konusunda tereddüt etmemek gerekir.

2.9. İnsan Hakları Hukuku

1. Yaşam hakkına ilişkin devletin sorumluluğu hususunda doğabilecek tartışmalar: Afet neticesinde, afet öncesi dönemdeki uygulamalar (imar, denetim vs.) yaşam hakkına ilişkin devletin sorumluluğu hususunda tartışmalar doğuracaktır. Bu noktada yaşam hakkına ilişkin zararın tazmini noktasında devletin pozitif yükümlülüklerine ilişkin tespitler gerektiği gibi yapılmalı; kusurlu bulunan kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğu ortaya konulmalıdır. (Acil)

2. Afet sonrasında barınma ve temiz suya erişim hakları: Afet sonrasında barınma ve temiz suya erişim hakları yine yaşam hakkı bağlamından tartışmalar doğuracaktır. Bu noktada bu haklar bakımından başlı başına bir tehlike doğuran afet gibi kriz dönemlerinde çocuklar, engelliler, hastalar ve yaşlılar gibi duruma göre zarara daha açık toplumsal grupların özel olarak korunması gerekir. Bu özel korunmanın devlet tarafından sağlanmaması ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil edebilecektir. Bu gibi grupların özel gereksinimleri ivedilikle tespit edilmeli ve gereken önlemler alınmalıdır. (Acil)

3. İfade özgürlüğüne ilişkin doğabilecek tartışmalar: Afet dönemleri ifade özgürlüğünün kısıtlanması bakımından “yakın ve ciddi bir tehlike”nin varlığına ilişkin tartışmaların en yoğun yaşandığı dönemlerdir. Bu dönemlerde uygulanan kısıtlamaların amaca uygun ve orantılı olduğuna ilişkin değerlendirmeler inceliklerle yapılmalı, orantısız ve hakkın özüne dokunan uygulamalardan kaçınılmalıdır. (Kısa)

